

ELU KOOS KUNSTIGA > Kris Lemsalu: kui konts liiga sügavale mulda vajub, on vaja edasi liikuda



Maria Arusoo
KAASAEGSE KUNSTI EESTI KESKUSE JUHATAJA

21. august 2021, 0:02



Kunstnik Kris Lemsalu oma ateljees. FOTO: Andres Haabu

Kris Lemsalu on kui aerosool, mis kirjutab oma värvid sõprade eludesse ja loomingusse, nii nagu kirjutab kirev kunstnikest kogukond ennast tema töödessa. Lemsalu elu koos kunstiga ei ole mitte objekti-, vaid lugude- ja inimestepõhine, see on sümbioos, kus kunst maskeerib end elu enese palituga.

▶ KUULA ARTIKLIT



Kohtume Lemsaluga ühel vihmasel lõunatunnil, mil ta tuleb USA saatkonnast viisavestluselt. Temaga kohtumine ei ole selline kindla kestusega üks-kaks-ja-tehtud tegevus, vaid pigem kulgemine, kus tuleb reserveerida istekoht spontaansusele ja asjade loomulikule kulule, millest sõidavad vahepeal üle olmemured.

Näiteks nõuab politsei- ja piirivalveametist äratoomist uus ID-kaart ning pakkida tuleb Ateenasse saadetavad teosed. Ootamatused jätavad küll fotograafi hetkeks ootama, kuid see, nagu juba mainitud, pidigi kohtumise juurde käima, nagu ka asjaolu, et intervjuu või täpsemini mõttevahetuse vältel põikab Lemsalu ateljeest läbi *performance*-kunstnik Maria Metsalu või sepp Tarvo, kes ka paljusid Lemsalu installatsioone teostada aitab.

Nad istuvad pikemaks viivuks ühele mitmest Lemsalu ateljees leiduvast diivanist (sest külalislahkus ja võõrustamine on Lemsalu jaoks püha), vahetatakse mõtteid, uuritakse üksteise elu kohta, peetakse tulevikuplaani ja liigutakse sujuvalt edasi.

Kris Lemsalu on kui voolav vesi ja ei seda ette tea, kas temaga kohtudes satud kiireloomulisse kärestikku, kus kanuuga tundmatusse sööstad või siis vaiksevoolulisse metsaojasse, kus mööda käänulist ja rahulikku maastikku kulged.

Kunstnik maailma eri otstes

Lemsalu tegemised viivad teda tihtilugu maailma eri otstesse – just äsja naasis ta Rooma lähistelt Rocca Sinibalda lossist, kus filmis oma Viinis resideerivate sõpradega vampiirifilmi. Eestisse põikas ta selleks, et lõpetada oma Tallinna studios mõned keraamilised objektid ja installatsioonid, mis vajasid kiiret teelesaatmist Ateena biennaalile, Prahas toimuvale näitusele ja New Yorgis ees ootavale projektile... Siit edasi viib ta tee juba uuel nädal Berliini.




Kris Lemsalu Roomas, Sinibalda lossis vampiirifilmi võtetel. FOTO: Kunstniku erakogu

Lemsalu elu tundubki kui üks suur juhuslike, kuid õnnelikult kokkulangevate sündmuste jada, kus pisikestest olmenihetest võib saada uus etapp ta elus. Kui ta oli peale Kopenhaagenis lõpetatud keraamikaõpinguid ühe oma muusikust sõbraga Euroopas reisir ja Austrias oma passi ära kaotas, jõudis ta Viinis uut dokumenti oodates nädala jooksul tutvuda juba nii paljude toredate inimestega, et otsustaski sinna elama jääda.

Lemsalu astus kohalikku kunstiakadeemiasse skulptuuri õppima ning sellest perioodist sai algus läbi aastate kestnud koostööle nii kuulsa *performance*-grupi Gelatini kui ka mitmete teiste kunstnikega.

Samas on Lemsalul alatine tung edasi liikuda, elada nomaadina, kes kuhugi liiga kauaks püsima ei jää. Lemsalu ütleb sohvale keraskes olles, kaval muie näol: «Kui konts liiga sügavale mulda vajub, on vaja lahkuda ning kui materiaalselele asjadele hakkab liiga suur sentimentaalne väärtus tekkima, hakkab fantaseerima suurest tulekahjust, mis teeks puhta töö. Kuid samas liiga selge kujutluspildi ja fantaasiaga tuleb ka ettevaatlik olla, sest see võib reaalsusesse üle kanduda.»



Lemsalu elus on kunst ringluses, kingitud esemed leiavad koha ta loomingus ja tema teosed sõpruskonna kodudes.

Lemsalu on kui flanöör, kes vabana läbi elu liugleb, jättes endast kõikjale jälje ja sõlmides sõprusi, mis jäävad kestma aastateks. Tema taltsutamatu fantaasia väljendub ka tema karnevalilikes ümberkehastumistes. Ta ei käsitle oma erinevaid karaktereid mitte kostüümidenä, vaid visuaalse suhtlusena, kus saab kiiremini ja otsesemalt väljendada oma sisemuses toimuvat. Selles on tema jaoks midagi väga loomulikku.

Teosed ja seosed

See sujuvus, mis kunstnikku ühest kohast teise lennates saadab, on läbiv ka tema loomingus. Kris Lemsalu installatiivsed teosed on kogum paljudest eri esemetest, mis on laetud põnevate lugude pakku määrdega. Olgu selleks siis sõbra saadetud rastapatsid, mis lõpetavad Berliinis olnud näitusel teoses «Vanad sõbrad», kus nad klouni pilgu all keraamilise figuuri kõrval voodis vedelevad, või siis surnud preestri korterist välja kaevatud kassikullast seinakellad, millest valmis installatsioon Baseli kunstimessile.



Kris Lemsalu ja Frida Kahlo tagasihoidlik kohtumine. FOTO: Andres Haabu

Tihti peale on esemetel Lemsalu elus mitu eluetappi. Kunstnikust sõbra Leila Hekmati valmistatud ogaline vöö, mis on 70ndate jaapani siidkimono ribadest kokku õmmeldud (ning mida Lemsalu kandis Scott Clifford Evansi filmis «Murderkino» seksti preestrinnat mängides), läheb nüüd skulptuuri peakatteks. Samas 1920ndate siidist pulmakleit, mis oli kostüümiks ka Rocca Sinibalda lossi filmivõtetel, võetakse kasutusse töös oleva ratsaskulptuuri «Silencio» riietamiseks, mille puuhobune on ostetud ühe austria filosoofi poolt Viini ooperidekoratsioonide laadalt ning Lemsalule kingituseks saadetud. See omakorda äratab Lemsalus ellu helged mälestused Viinis elatud perioodist, mil sai viie euro eest käidud kuuenda korruse rõdult püstijalu ooperit piilumas...



Kris Lemsalu koos oma töös oleva ratsaskulptuuriga «Silencio». FOTO: Andres Haabu

Selliseid lugudega esemeid leiab kunstniku stuudio igast nurgast, kuhu vaid pilk heita – mõni neist ootab alles oma aega ja õiget konteksti, nagu näiteks Mehhiko mustkunstnike poest ostetud kõhurääkija nukk, kes tontlikul pilgul külalisi seirab. Sedalaadi lugusid on veel ja veel ja veel, raske on ette kujutada mõnd Lemsalu teost, mille taga ei peidaks end üks pikk ja käänuline saamisluu.

Lemsalu ise arvab sama: «Seal on nii palju lugusid, mitte ainult minu lugusid, vaid ka inimeste lugusid, keda eluteel kohtan. Lisaks sellele sajad tuhanded tunnid käsitööd ja kultuuri. Või siis mitte, sest sama väärtus võib olla ka mõnelt Pekingi turult ostetud plastist jullal.» Ujedalt ringi vaadates jätkab ta oma mõttekäiku: «Need esemed kannavad endas mälestusi: meenuvad reiseid, inimesed ja situatsioonid, milles nad mu ellu jõudsid. On oluline tuletada meelde, et mul on minevik, sest vahepeal tundub, nagu ei olekski mitte kunagi midagi juhtunud. Ma olen nii ekstreemselt ja intensiivselt olevikus elanud, et mul on kohati raske rääkida minevikust ja tundub, et seda ei eksisteerigi. Objektid tuletavad meelde, et olen reisinud, mul on olnud elu, olen kohanud inimesi.»

Lemsalu elus on kunst ringluses, kingitud esemed leiavad koha ta loomingus ja tema teosed sõpruskonna kodudes. «Ma üritan sõpru oma töödessa uputada, mulle meeldib endast jälgi maha jätta ja pakke kingituseks ning tänutäheks saata.» Ise ta kogumist pigem väldib, vähemalt seni, kuni leiab mingi koha, mida oma koduks nimetab, kuid seda kohta tegelikult otsimata. Ta kogub vaid riideid ja raamatuid ning kunstiteosed jõuavad ta ellu pigem kingitustena, olgu siis selleks Sarah Lucase betoonking või Angela Maasalu akvarellmaal.

Keraamikast kummikarudeni

Nii võibki öelda, et Lemsalu elu koos kunstiga koosneb inimestest, mitte teostest. Ta otsib oma loomulikkude perekonda üle kogu maailma ning kui leiab inimesed, kellega tunneb ühisosa, siis enamasti kujuneb see ka ühiseks loominguliseks tegevuseks. «See on meievaheline suhtlusviis,» ütleb ta.

Viimased aastad on teda New Yorgiga sidunud, kus elab ka tema muusikust ja kunstnikust abikaasa Kyp Malone. See on järjekordne lemsalulik lugu, kus maagilisest protsessioonilaadsest *performance*'ist kasvas välja kooselu ja -loomine.

Lemsalu jaoks on Ameerika viisa saamine huvitav samm edasi. «Praegu olen saanud maksimaalselt kolm kuud New Yorgis koha peal olla ja peale seda pidanud lahkuma. See tekitab teatavat ärevust, kus proovin paaniliselt kõike enda sisse ahmida, sest tean, et aeg saab otsa. Kuid nüüd, kui see ajapiirang maas, saan ehk seal end rohkem kohal tunda ja ka tööalaselt süveneda,» räägib ta oma kunstnikuviisa heakskiitmise üle rõõmustades.



Kyp Malone'i maal «Esivanemate uni». FOTO: Andres Haabu



Kris Lemsalu oma New York City elamises. FOTO: Kunstniku erakogu

Lemsalu mõtiskleb ka igavese duaalsuse üle, mis tema elus valitseb. Ta peab istub hiljuti Kobo Abe raamatust «Luitenaine» loetud kujund, kus liivaauku sattunud inimene üritab esiti sealt iga hinna eest välja ronida, kuid lõpuks süüvib nii sügavalt veepiiskade uurimisse, et ei märkagi, kui talle on kõisredel visatud.

Lemsalul on ühelt poolt vajadus ja tõmme olla keerise südamikus, kus kõik on võimestatult intensiivne: eksisteerib võimaluste paljusus, kirev seltskond erinevaid karaktereid ning kõik muu, mida suurlinn suudab pakkuda. Teisalt meeldib talle ka elu fookust ja rahu võimaldavas Eestis, kus saab koos sõprade abiga oma kunsti luua ja kasvõi mitu ööd järjest Kohila keraamikapõletusahjus tuld valvata, ilma mujale kippumata. Ta võrdleb ennast käsnaga, kes imeb endasse ahnelt ümbritsevat sisse ja võtab kohati ka selle kuju. Piiri ta elu ja kunsti vahel ei hoia ning elab elu oma täies võimalikkuses.

Meie koosveedetud kümnetunnine päev lõppes kohase absurdinoodiga, kus meid ateljeest minema sõidutanud takso raadiost kostis tõsimeelselt entusiastlik reklaam juuksekasvu kiirendavatest kummikarudest. Tundub, et ka olme on täis absurdseid seiku, tasub vaid neid neid enda ümber märgata.

Kris Lemsalu (1985)

- Esindanud Eestit Veneetsia Biennaalil 2019 aastal näitusega «Birth V – Hi and Bye»
- Pälvinud Eesti Kultuurkapitali aasta auhinna 2020
- Õppinud Viini Kunstiakadeemias (2010-2014), Taani Kuninglikus Kunstiakadeemias (2009-2010) ja Eesti Kunstiakadeemias (2008)
- Eesolevad näitused ja *performace*id koostöös Kyp Malonega New York City Highlinel 13-15.09.2021, Ateena biennaal (24.09- 28.10.2021) ja «It's a Family Affair» Hunt ja Kastner galeriis Prahlas (4.09-16.10.2021)

* Lisa koroonapass lihtsalt ja kiirelt oma nutitelefoni rahakotti

LISA

